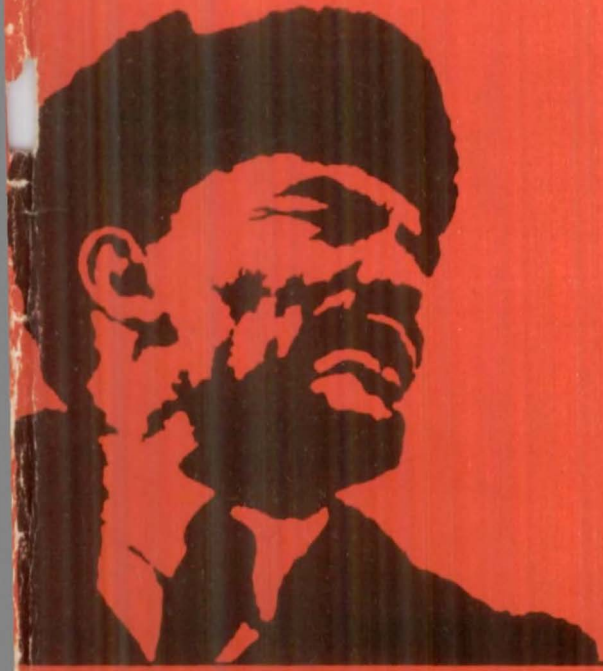
Lenin

DEVLET

LENİN

DEVLET

P.D. Aydınlık Yayınları

11 Temmuz 1919'da Serdlov Üniversitesi'nde Yapılan Bir Konuşma (*)

Yoldaşlar, bana bildirilen ve sizin de kabul ettiğiniz plâna göre, bugünkü konuşmamızın konusu devlettir. Bu meseleyle henüz ne kadar içli dışlı olduğunuzu bilmiyorum. Yanılmıyorsam, dersleriniz yeni başlamakta ve bu meseleyi ilk defa sistemli bir şekilde ele almaktasınız. Dolayısıyla, böylesine güç bir konuda yaptığım ilk konuşmada dinleyicilerimin büyük bir çoğunluğu için bu konuyu yeterince açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edememem kuvvetle muhtemeldir. Eğer böyleyse sizden sıkılmamanızı isteyeceğim, bundan sıkılmamanız gerekir, çünkü devlet meselesi en karmaşık, en zor ve burjuva bilim adamları, yazar ve düşünürleri tarafından en çok çarpıtılmış meselelerden bi-

---

(*) Sverdlov Komünist Üniversitesi, **1918'de Tüm Rusya Merkez Yürütme Kurulu'nda örgütlenen, ajitatörler ve eğiticiler için eğitim kurslarından ortaya çıktı ve da-**

ridir. Bu yüzden, kısa bir konuşmayla ve ilk dinleyişte bu konunun tam bir açıklıkla kavranması beklenmemelidir. Birinci konuşmadan sonra belirsiz kalan ve anlaşılmayan yerleri not ederseniz, ikinci, üçüncü, hattâ dördüncü bir defa gözden geçirirseniz, daha sonra yapılacak okuma, konuşma ve derslerle meselenin anlaşılmayan yanları daha da bütünlenecek ve aydınlığa kavuşacaktır. İleride gene bir araya gelmemizi, bütün tamamlayıcı noktalar üzerinde tartışmamızı ve aydınlığa kavuşmamış noktaları aydınlığa kavuşturmamızı dilerim. Sanırım, bu konuşma-

---

ha sonra bir Sovyet çalışma okulu haline getirildi. Sekizinci Parti Kongresi'nin, Merkez Komite'nin himayesinde Parti görevlilerini eğitmek için daha yüksek bir okulun kurulması için aldığı kararın ardından okul yeniden düzenlendi; bu sefer adı, Sovyet ve Parti Çalışması İçin Merkezî Okul oldu; RKP (B) Merkez Komitesi Örgütleyici Bürosu'nun bir kararıyla, 1919'un ikinci yarısında adı yeniden değiştirilerek, Sverdlov Komünist Üniversitesi oldu.

Lenin, devlet konusunda iki konuşma yapmış, fakat 29 Ağustos 1919'da yapılan ikinci konuşmanın kayıtları kaybolmuştur.

ların ve dersleriniz yanı sıra zamanınızın bir kısmını da Marx ve Engels'in en önemli eserlerinin hiç değilse birkaçını okumaya ayırıyorsunuzdur. Sovyet ve Parti okullarının kitaplıklarında öğrenciler için hazırlanmış kılavuzlardan kitap listelerinden bu temel eserleri bulacağınızdan hiç kuşkum yok, ama kiminiz ilk başta, meselelerin zor bir şekilde sunulmasından korkuya kapılabileceği için, burada sizi yeniden uyarmam gerekiyor; hiç çekinmemelisiniz, ilk okuyuşta anlaşılması güç olan bir konu, ikinci bir okuyuştan ya da meseleye az çok değişik bir açıdan yaklaştıktan sonra açıklığa kavuşacaktır. Çünkü daha önce de dediğim gibi, devlet meselesi öyle karmaşıktır ve burjuva bilim adamları ve yazarları tarafından öyle bulandırılmıştır ki, bu meseleyi ciddi olarak incelemek ve bağımsız olarak kavramak isteyen herkes, bu konuya birkaç kere yönelmeli, bu konuya tekrar tekrar dönmeli ve konuyu açıklıkla ve sağlam bir şekilde kavramak için çeşitli açılardan ele almalıdır. İleride bu meseleyi yeniden ele almanız daha kolay olacaktır, çünkü devlet, siyaset alanının en temel meselelerinden biridir; bu meseleyle sadece içinde bulunduğumuz fırtınalı devrim sıralarında değil, en sakin za-

manlarda da, hergün, herhangi bir gazetede, iktisadî ya da siyasî bir konuya ilişkin olarak karşılaşacaksınız. Hergün şu ya da bu nedenle bu meseleyi yeniden ele alacaksınız: devlet nedir, devletin özü nedir, devletin önemi nedir ve Partimizin, kapitalizmin devrilmesi için mücadele eden Parti'nin, Komünist Parti'nin devlet konusundaki tavrı nedir? Ama hasımlarınızla yaptığınız münakaşa ve tartışmalarda, en ufak meselelere bağlı olarak, çok değişik şartlar altında ve en umulmadık zamanlarda bu meseleyle karşılaşacağınıza göre, esas olan, okumalarınızın sonucu, devlet konusundaki konuşma ve derslerin sonucu, meseleye bağımsız olarak yaklaşabilme yeteneğini kazanmanızdır. Ancak bu meselenin nasıl bağımsız olarak üstesinden gelineceğini öğrenirseniz kendinizi, inançlarınızı herkesin karşısında ve her zaman sağlam ve başarılı bir şekilde savunabilir, kabul edebilirsiniz.

Bu kısa uyarmalardan sonra bizzat meselenin kendisine geçeceğim — devlet nedir, nasıl ortaya çıkmıştır ve kapitalizmin bütünüyle ortadan kaldırılması yolunda mücadele eden işçi sınıfı partisinin, yani Komünist Parti'nin devlete karşı genel tutumu temelde ne olmalıdır?

Daha önce de belirttiğim gibi, devlet meselesi kadar burjuva bilimi, felsefesi, hukuku, ekonomi politiği ve gazeteciliği tarafından bilerek ya da bilmeyerek çarpıtılmış bir mesele daha bulamazsınız. Devlet meselesi bugün bile, sadece dinî öğretilerin temsilcileri tarafından değil (onların bu tutumu olağandır), dinî önyargılardan kurtulduklarını sanan kimseler tarafından da sık sık dinî meselelerle karıştırılmakta ve bu kimseler —ideolojik, felsefî bir yaklaşımı ve muhakemesi olan, çoğu zaman karmaşık— bir doktrin kurmaya kalkarlar, bu doktrin, devleti, kutsal ve doğaüstü birşey gibi, insanların yaşamasını sağlayan, onlara birşeyler veren, bunun yanısıra beraberinde insana ait olmayan bir şey getiren, ama insanlara dışardan verilen bir kuvvet, yani kökeni kutsal olan bir kuvvet gibi gösteren, bir doktrin kurmaya çalışmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki, bu kurulmaya çalışılan doktrin sömürücü sınıfların —toprak sahipleri ve kapitalistler— çıkarlarıyla yakından ilgilidir ve sömürücü sınıfların çıkarlarına hizmet eder; burjuva bilimini ve burjuva temsilcilerinin bütün gelenek ve görüşlerini öylesine derin bir şekilde etkilemiştir ki, bunun izlerine her adım başında, hattâ dinî ön yargılardan kurtul-

duklarını şiddetle iddia eden ve devlet meselesine ciddi bir şekilde bakabileceklerine inanan Menşevikler'in ve Sosyalist Devrimciler'in devlet üzerindeki görüşlerinde bile rastlayabilirsiniz. Bu mesele, yönetici sınıfların çıkarlarını herhangi bir başka meseleden (iktisat bilimi dışında) daha çok etkilediği için böylesine çarpıtılmış ve karmaşık bir hale getirilmiştir. Devlet doktrini toplumsal imtiyazların, sömürünün ve kapitalizmin mevcudiyetinin haklı gösterilmesine hizmet eder. Dolayısıyla, bu meselede tarafsızlık beklemek, bilimi kendisine maske edinmiş kimseleri gerçekten bilimsel görüş açısını verebilirmiş gibi ele almak, düşülebilecek en büyük hata olur. Devlet meselesini daha iyi kavradığınız ve yeterince derinine indiğiniz zaman, devlet meselesinde, devlet doktrininde ve devlet teorisinde daima farklı sınıfların kendi aralarındaki mücadeleye tanık olacaksınız; bu mücadele, devlet üzerine çatışan görüşlerde, devletin önem ve rolünün değerlendirilmesinde ifadesini bulan ve yansıyan bir mücadeledir.

Bu meseleye en bilimsel bir şekilde yaklaşabilmek için, devletin tarihine, çıkışına ve gelişimine en azından kısa bir göz atmamız gerekir. Bir sosyal bilim meselesi söz ko-

ğı topluluktur). Bu ilkel zamanların az çok kesin izleri, birçok ilkel topluluğun yaşayışında bugüne kadar süregelmiştir; ilkel uygarlık üzerine yazılmış herhangi bir kitabı okuyacak olursanız, toplumun köle sahipleri ile köleler diye bölünmesinin varolmadığı, aşağı yukarı ilkel komünizme benzer bir düzenin varolduğu bir zamanın, aşağı yukarı kesin tasvir, belirti ve anılarına daima rastlarsınız. O zamanlar devlet yoktu, şiddetin sistemli bir şekilde uygulanmasını ve insanların şiddet yoluyla baskı altına alınmasını sağlayan özel bir araç yoktu. Devlet denilen böyle bir araçtır.

İnsanların küçük aile grupları halinde yaşadığı, gelişmelerinin hâlâ en alt aşamalarında ve vahşilere yakın bir durumda bulunduğu ilkel toplumda —çağdaş uygar insan toplumundan birkaç bin yıl süreyle ayrıldığı bir çağda— bir devletin varlığının izlerine henüz rastlanmıyordu. Bu çağda gelenek, otorite, itibar ve gücün klânın yaşlılarının elinde bulunduğu; hattâ bu gücün bazen kadınların eline geçtiğini görüyoruz —o zamanki kadının durumu, haklarından yoksun ve baskı altında bulunan bugünkü kadının durumundan farklıydı— ama hiç bir yerde diğer insanlardan ayrı olarak özel bir sınıfla-

maya giren bir grup insanın yönetmek için ve yönetmek amacıyla, diğer insanları sistemli ve sürekli bir şekilde zamanımızda da hepinizin farkettiği gibi hapishaneler, çeşitli silâhlı birlikler ve başkalarının iradesini şiddet yoluyla baskı altına alan diğer vasıtalarla temsil edilen —bütün bunlar devletin özünü meydana getirir— özel bir baskı aracı, bir şiddet aracıyla yönettiğini görmüyoruz.

Burjuva bilim adamları tarafından öne sürülen dinî öğretilerden, aldatmacalardan, felsefî yorumlardan ve çeşitli görüşlerden uzaklaşırsak, bunlardan uzaklaşıp meselenin gerçek özüne inmeye çalışırsak, devletin bir bütün olarak insan toplumunun dışında olan bir yönetim aracından başka bir şey olmadığını görürüz. Sadece yönetmekle uğraşan ve yönetmek için de başka insanların iradesini baskı altına alacak özel bir aracın gerekliliğini duyan —hapishaneler, özel askerî birlikler, ordular, vb. şeklinde— özel bir insan grubu ortaya çıktığı zaman devlet de ortaya çıkmıştır.

Ama devletin varolmadığı, genel bağların, topluluğun kendisinin, disiplinin ve çalışmanın düzenlenmesinin gelenek ve göreneklerin zoruyla, klânın yaşlılarının ya da —o

zamanlar sık sık erkeklerle eşit, çoğu zaman da onlardan daha da yüksek durumda olan— kadınların elinde bulunan otorite veya onlara duyulan saygıyla yürütüldüğü ve yötimde uzmanlaşmış, özel bir sınıflamaya giren insanların olmadığı bir zaman vardı. Tarih, insanları baskı altına almak için özel bir araç olarak devletin, toplumun sınıflara bölündüğü, yani insanların bir kısmının diğer kısmının emeğini sürekli olarak gaspedebilecek bir durumda olan gruplara bölündüğü bazı insanların diğerlerini sömürdüğü sırada ve yerde ortaya çıktığını gösterir.

Toplumun bu sınıflara bölünmesi, tarihin temel bir gerçeği olarak doğru bir şekilde akılda tutulmalıdır. Bütün insan toplumlarının binlerce yıllık gelişimi, istisnasız bütün ülkelerde, yasalara genel olarak uygunluğu, bir düzenliliği ve tutarlılığı olduğunu göstermektedir. Öyle ki, ilk başta sınıfsız bir toplum vardı —içerisinde soyluların bulunmadığı, esas ataerkil, ilkel toplum; ondan sonra köleliğe dayanan bir toplum geldi— köle sahibi bir toplum. Çağdaş uygar Avrupa'nın bütünü bu aşamadan geçmiştir — iki bin yıl önce kölelik her yerde hakimiyetini sürdürmüştü. Yeryüzünün diğer kısımlarındaki halkların büyük bir çoğunluğu da bu aşama-

dan geçmiştir. Köleliğin izleri, daha az gelişmiş halklarda bugüne kadar süregelmiştir ve bugün, meselâ Afrika'da, kölelik kurumunu bulabilirsiniz. Köle sahipleri köleler bölünmesi, ilk önemli sınıf bölünmesidir. Köle sahipleri yalnız bütün üretim araçlarına —o zamanlar ne kadar yetersiz ve ilkel olsa da toprak ve âlet edevata— değil, insanlara da sahiptiler. Bunlar, köle sahipleri olarak, çalışan ve başkaları için emek sağlayanlar ise köle olarak tanınıyordu.

Bu biçim, tarihte başka bir biçim tarafından izlendi— feodalizm. Ülkelerin büyük bir çoğunluğunda kölelik, kendi gelişim süreci içerisinde serfliğe dönüştü. Artık toplumun esas bölünmesi feodal ağalar ve serf köylüler şeklindeydi. İnsanlar arasındaki ilişkilerin biçimi değişti. Köle sahipleri kölelere kendi malları gözüyle bakmıştı; kanun bu görüşü tasdik etmiş ve kölelere tamamiyle köle sahibinin sahip olduğu kullar gözüyle bakmıştı. Serf köylüye gelince, üzerindeki sınıf baskısı ve bağımlılığı sürüyordu ama, feodal ağanın köylülere kul olarak sahipolduğu kabul edilmiyor, sadece onların emeği üzerinde hak sahibi olabiliyor ve onları bazı görevlerin zorla yerine getirilmesine zorlayabiliyordu. Serflik, hepinizin bildiği gibi pra-

tikte, özellikle hepsinden daha uzun bir süre yaşayan ve en kaba şekillere büründüğü Rusya'da, kölelikten hiç de farklı değildi.

Sonraları, ticaretin gelişmesi, dünya pazarının ortaya çıkması ve para dolaşımının gelişmesiyle birlikte feodal toplumdan yeni bir sınıf doğdu — kapitalist sınıf. Sermaye gücü, metadan, meta değişimi ve para gücünün doğmasıyla meydana geldi. Onsekizinci yüzyıl boyunca, daha doğrusu onsekizinci yüz yılın sonlarında ve ondokuzuncu yüzyıl boyunca, dünyanın her tarafında devrimler meydana geldi. Feodalizm, bütün batı Avrupa ülkelerinden sökülüp atıldı. Bunun meydana geldiği en son ülke Rusya oldu. 1861'de Rusya'da da radikal bir değişme meydana geldi; bu değişimin sonucu toplumun sınıflara bölünmesinin değişmediği, hattâ serfliğin çeşitli iz ve kalıntılarının da tamamen ortadan kalkmadığı bir toplum biçiminin yerini bir başka toplum biçimi —feodalizmin yerini kapitalizm— aldı, ancak temel olarak sınıflara bölünme, başka bir biçime büründü.

Bütün halkın emeğinin tamamına hakim olan ve dolayısıyla, çoğunluğunu, geçimlerini üretim süreci içerisinde sadece kendi el emeklerini, işgüçlerini satarak temin eden proleterler, ücretli işçilerin teşkil ettiği tüm

emekçi kitlelerini sömüren, baskı altında tutan ve hakim olan bütün kapitalist ülkelerdeki sermaye sahipleri, toprak sahipleri ve fabrika sahipleri, daima nüfusun küçük bir azınlığını meydana getirmişlerdir ve getirmektedirler. Kapitalizme geçişle birlikte feodal zamanlarda dağınık olan ve ezilen köylüler, kısmen (çoğunluğu) proleterlere ve kısmen de (azınlığı) kendileri emekçi kiralayan ve bir köy burjuvazisi teşkil eden zengin köylülere dönüştüler.

Bu temel gerçeği —toplumun köleliğin ilkel biçimlerinden serfliğe, oradan da kapitalizme geçişini— daima göz önünde bulundurmalısınız, çünkü ancak bu temel gerçeği göz önüne alarak, ancak bütün siyasî doktrinleri bu temel çerçevenin içerisinde düşünerek bu doktrinleri doğru değerlendirebilir ve neden söz ettiklerini anlayabilirsiniz; çünkü insanlık tarihindeki bütün bu büyük dönemlerden her biri, köle sahipliği, feodal ve kapitalist, yüzyılları kapsar ve öylesine bir siyasî biçimler yığınını, öylesine değişik siyasî doktrinleri, fikirleri ve devrimleri içine alır ki, bu aşırı çok yanlılığı ve olağanüstü çeşitliliği (özellikle burjuva bilim adamlarının ve politikacılarının siyasî, felsefî ve diğer doktrinlerine ilişkin olarak) an-

cak toplumun bu sınıflara bölünmesi, sınıf hakimiyeti biçimlerindeki bu değişiklik esasına bir yol göstericiymiş gibi bağlı kalmak ve bütün toplumsal meseleleri —iktisadî, siyasî, mânevî, dinî, vb.— bu görüş açısından çıkarak incelemekle anlamak mümkündür.

Devleti bu temel bölünme açısından inceleyecek olursanız, daha önce de söylediğim gibi, toplumun sınıflar bölünmesinden önce devletin varolmadığını görürsünüz. Ama sınıfların toplumsal bölünmesi ortaya çıkıp iyice yerleştikçe, sınıflı toplum ortaya çıktıkça, devlet de ortaya çıktı ve iyice yerleşti. İnsanlık tarihi kölelikten, feodalizmden ve kapitalizmden geçmiş ve geçmekte olan yüzlerce ülke bilir. Meydana gelen büyük tarihî değişikliklere rağmen, bütün siyasî iniş çıkışlara ve kölelikten feodalizme, feodalizmden kapitalizme, sonra da günümüzde kapitalizme karşı dünya çapındaki mücadeleye kadar, insanlığın gelişiminden dolayı meydana gelen bütün devrimlere rağmen, bütün bu ülkelerde devletin ortaya çıkışını daima göreceksiniz. Devlet her zaman sadece, ya da hemen hemen sadece, veya temelde, yönetmekle uğraşan bir grup insandan meydana gelen ve toplumun dışında duran bir araç olmuştur. İnsanlar bir yanda yönetilen-

ler, bir yanda da yönetimde uzmanlaşan, toplumun üstünde yer alan, yönetici adı verilen, devlet adamları olarak ikiye ayrılmışlardır. Diğer insanları yöneten bu araç, bu bir grup insan, daima belli bir fizikî güç ve baskı aracını kendi elinde tutar; insanlar üzerinde kullanılan bu şiddet, ister ilkel bir sopayla, ister kölelik çağında daha mükemmelleştirilmiş silâhlarla, ister orta çağda ortaya çıkan ateşli silâhlarla, ister tamamiyle modern teknolojinin en son başarılarına dayanılarak kurulsun ve yirminci yüzyılın çağdaş teknik mucizeleri olan modern silâhlarla gerçekleştirilsin, sonuç hep aynıdır. Gerçi şiddet metodları değişmiştir, ama devlet ne zaman varolduysa, her zaman yöneten, komuta eden, hakim olan ve iktidarı elde tutmak için bir fizikî baskı aracına, her çağın teknik seviyesine uygun silâhlarla bir şiddet aracına sahip olan bir grup insan varolmuştur. Devletin tabiatı ve önemi meselesine ancak bu genel olayları inceleyerek, devletin, sınıflar, yani niçin sömürenler ile sömürülenler yokken varolmadığını ve niçin sınıfların doğmasıyla birlikte ortaya çıktığını kendimize sorarak, kesin bir karşılık bulabiliriz.

Devlet bir sınıfın bir başka sınıf üzerindeki hakimiyetini sürdürmesini sağlayan bir

makinedir. Toplumda henüz sınıflar yokken, kölelik çağından önce, insanlar daha eşit ilkel şartlar altında, emeğin üretim gücünün hâlâ en düşük olduğu şartlar altında çalışırken, ilkel insan en kaba ve en ilkel bir şekilde yaşayabilmek için gerekliliğini duyduğu şeyleri ancak binbir güçlükle elde ederken, toplumun geri kalan kısmını yönetmek ve hakimiyet altına almakla görevli belli bir grup insan çıkmamıştı ve çıkamazdı. Ancak toplumun sınıflara bölünmesinin ilk biçimi ortaya çıktığında, ancak kölelik ortaya çıktığında, tarım işçiliğinin en kaba biçimleriyle çalışan bir sınıf insan belli bir artı ürün üretebildi ve bu artı ürün en kötü şartlar altındaki kölenin varlığı için mutlaka gerekli olmadığı ve köle sahibinin eline geçtiği için, bu köle sahibi sınıfın varlığı bu yolla kuvvetlendi, — dolayısıyla bu sınıfın varlığının sağlam köklere dayandırılması için bir devletin ortaya çıkması şart oldu.

"Nitekim çıktı da —köle sahibi devlet, köle sahiplerine güç veren ve dolayısıyla köleler üzerinde hakimiyet kurmalarını sağlayan bir araç haline geldi. Gerek toplum, gerekse devlet bugünkünden daha küçük bir ölçekteydiler, daha kısıtlı haberleşme ve ulaşım imkânlarına sahiptiler— o zamanlar günümüzdeki

modern haberleşme ve ulaşım yoktu. Dağlar, nehirler ve denizler bugün olduğundan daha büyük birer engeldiler ve devlet çok daha dar bir coğrafî sınır içinde şekillendi. Teknik bakımdan zayıf olan devlet aracı, nispeten daha dar yörelere ve nispeten daha dar bir hareket alanına yayılan bir devlete hizmet edebiliyordu. Ama gene de, köleleri köle kalmaya zorlayan, toplumun bir kesiminin diğer kesimini baskısı ve boyunduruğu altına alan bir araç vardı. Toplumun büyük bir bölümünü, toplumun diğer bir bölümü için, sürekli bir baskı aracı olmaksızın sistemli olarak çalışmaya zorlamak mümkün değildir. Sınıflar ortaya çıkıncaya kadar böyle bir araç yoktu. Heryerde ve daima sınıflar ortaya çıktığı zaman, bu bölünmenin gelişip güçlenmesiyle birlikte, özel bir kurum —devlet— ortaya çıktı. Devlet biçimleri bir hayli farklıydı. Daha köleci çağda, o günün ölçülerine göre daha gelişmiş, kültürlü ve uygar ülkelerde —meselâ, eski Yunanistan ve Roma'da—. bile, tamamen kölelik üzerine kurulu çeşitli devlet biçimlerine rastlanır. Monarşi ile cumhuriyet, aristokrasi ile demokrasi arasında bir ayrılık daha o zaman vardı. Monarşi tek bir insanın iktidarıdır, cumhuriyet, seçilmeyerek gelmiş olan bir otoritenin yoklu-

ğudur, aristokrasi nispeten küçük bir azınlığın iktidarıdır, demokrasi ise halkın iktidarıdır (demokrasi Yunancada tam anlamıyla halk iktidarı demektir). Bütün bu farklılıklar kölelik çağında ortaya çıktı. Bu farklılıklara rağmen, köleci çağın devleti, ister aristokratik ister demokratik olan bir monarşi ya da cumhuriyet olsun, köleci bir devlet idi.

Eski zamanlarla ilgili her tarih dersinde, bu konudaki herhangi bir konuşmada, monarşik ve cumhuriyetçi devletler arasında meydana gelen mücadelelerden söz edildiğini duyarsınız. Ama temel gerçek kölelere insan olarak bakılmamasıydı — köleler yurttaş olarak kabul edilmedikleri bir yana, insan bile sayılmıyorlardı. Roma kanunu köleleri kul olarak görüyordu. İnsanları koruyan kanunların uygulanmaması bir yana, adam öldürme kanunu bile köleleri içine almıyordu. Sadece, bütün haklara sahip yurttaşlar kabul edilen köle sahiplerini koruyordu. Bir monarşi ya da bir cumhuriyet kurulmuşsa, köleci bir monarşi ya da köleci bir cumhuriyetti. Bütün haklardan köle sahipleri yararlanırken, köle, kanun nazarında bir kuldu ve bir köleye her türlü şiddet kullanılabileceği gibi, bir kölenin öldürülmesi de suç sayılmıyordu. Köleci cumhuriyetler, iç yapıları bakımından

aristokratik cumhuriyetler ve demokratik cumhuriyetler diye ikiye ayrılıyordu. Aristokratik cumhuriyetlerde az sayıda imtiyazlı kimseler seçimlere katılıyor; demokratik cumhuriyetlerde ise herkes —herkes, sadece köle sahipleri demek oluyordu— yani köleler hariç herkes, seçimlere katılıyordu. Bu temel gerçek iyice akılda tutulmalıdır, çünkü devlet meselesine herşeyden fazla ışık tutar ve devletin özünü berrak bir şekilde açığa çıkarır.

Devlet, bir sınıfın diğer bir sınıfı baskı altına alması için bir makinedir, bir sınıfa diğer bağımlı sınıfların itaat etmesini sağlayan bir makine. Bu makinenin çeşitli biçimleri vardır. Köleci devlet, bir monarşi, bir aristokratik cumhuriyet hattâ bir demokratik cumhuriyet olabilir. Aslında yönetim biçimlerinde çok farklılıklar vardı, ama özleri hep aynıydı: köleler haklardan yararlanamıyor ve ezilen bir sınıfı teşkil ediyorlardı; insandan sayılmıyorlardı. Aynı şeye feodal devlette de rastlarız.

Sömürü biçimindeki değişiklik, köleci devleti feodal devlete dönüştürdü. Bu çok önemliydi. Köleci toplumda köle hiçbir haktan yararlanamaz, insandan sayılmazdı; feodal toplumda ise köylü toprağa bağlıydı.

Serfliğin temel ayırıcı özelliği köylülerin (o zaman köylüler çoğunluğu teşkil ediyorlardı; şehir nüfusu ise hâlâ azdı) toprağa bağlı kabul edilmesiydi — «serflik»in temeli budur. Köylü, toprakağasının kendisine verdiği toprakta belli günler çalışabilirdi; diğer günlerde serf köylü, ağası için çalışıyordu. Sınıflı toplumun özü değişmiş değildi; toplum sınıf sömürüsüne dayanıyordu. Sadece toprak sahipleri bütün haklardan yararlanıyorlardı; köylülerin hiç hakları yoktu. Pratikte köylülerin durumu, köleci devletteki kölelerin durumundan çok az farklıydı. Ama gene de, serf köylü, ağanın doğrudan doğruya malı sayılmadığı için, onların kurtuluşu için, köylülerin kurtuluşu için daha geniş bir yol açılmıştı. Köylü, zamanının bir kısmını kendi toprağında geçirebiliyor, yani bir dereceye kadar kendisine ait olabiliyordu ve değişim ve ticaret ilişkilerine daha fazla imkân tanındığından feodal sistem her geçen gün daha fazla parçalandı ve köylülüğün kurtuluş ufku her geçen gün daha fazla genişlemeye başladı. Feodal toplum daima köleci toplumdan daha karmaşık olmuştur. O günlerde bile kapitalizme yol açan daha büyük bir ticaret ve sanayi gelişmesi vardı. Orta çağda feodalizm hakimdi. Burada da devlet biçim-

lerinde farklılık vardır, burada da hem monarşiyi hem cumhuriyeti, ikincisi daha zayıf ifade edilse bile, görürüz. Fakat feodal ağa daima tek hakim olarak kabul edilmiştir. Serf köylüler ise bütün siyasî haklardan kesinlikle yoksundu.

Gerek kölelikte, gerekse feodal sistemde küçük bir azınlığın büyük bir çoğunluk üzerinde zor kullanmaksızın hakimiyet kurması mümkün değildi. Tarih, ezilen sınıfların sömürüden kurtulmak için giriştiği sürekli atılımlarla doludur. Kölelik tarihi, kölelikten kurtulmak için verilen ve yıllarca süren savaşların kayıtlarını ihtiva eder. Lâf açılmışken söyleyeyim, «Spartakist» adı bugün Alman Komünistleri —kapitalizmin boyunduruğuna karşı gerçekten savaşan tek Alman partisi— tarafından kabul edilmiştir, kabul edilmiştir çünkü Spartaküs, ikibin yıl önceki en büyük köle isyanlarından birinin önde gelen kahramanlarından biridir. Spartaküs'ün önderliği altında geniş bir ordu teşkil etmek için toplanan ve silâhlanan kölelerin bu büyük isyanı, görünüşte çok güçlü olan ve tamamen köleliğe dayanan Roma İmparatorluğu'na bir kaç yıl ağır darbeler indirmişti. Sonunda yenilgiye uğratılarak köle sahipleri tarafından ele geçirilip işkence gördüler.

Buna benzer iç savaşlar sınıflı toplumun mevcudiyetinin bütün tarihi boyunca olagelmiştir. Burada, kölelik çağındaki savaşlardan sadece en büyüğünü örnek verdim. Bütün feodalizm çağı da, aynı şekilde, köylülerin sürekli isyanlarıyla doludur. Meselâ, orta çağda Almanya'daki iki sınıf —toprakağaları ile serfler— arasındaki mücadele, bir hayli büyümüş ve toprak sahiplerine karşı köylülerin bir iç savaşına dönüşmüştü. Hepiniz, Rusya'da feodal toprak sahiplerine karşı köylülerin sürekli isyanlarının benzer örneklerine yabancı değilsiniz.

Feodal ağalar, hakimiyetlerini sürdürmek, iktidarlarını korumak için insanların büyük çoğunluğunu kendilerine ve belli kanun ve kurallara bağımlı kılacak bir araca sahip olmak zorundaydı; bütün bu kanunlar temelde tek bir şeye yönelmişti —ağaların serf köylüler üzerindeki iktidarını sürdürmek. Meselâ Rusya'da ya da oldukça geri Asya ülkelerinde (feodalizmin bugün bile hakim olduğu) biçim bakımından değişen feodal devlet buydu —ya cumhuriyetti ya da monarşi. Devlet monarşi olduğunda bir kişinin hakimiyeti tanınıyordu, devlet cumhuriyet olduğunda ise toprak sahibi toplumdan seçilen temsilcilerin şu ya da bu ölçüde yönetime ka-

tılması tanımıyordu— bu, feodal toplumda böyleydi. Feodal toplum, büyük çoğunluğun —serf köylüler— çok küçük bir azınlığa — toprak sahipleri— tamamen bağlı olduğu bir sınıf bölünmesini temsil eder.

Ticaretin gelişmesi, meta değişiminin gelişmesi yeni bir sınıfın doğmasına yol açtı — kapitalistler. Sermaye, orta çağın sonlarında, Amerika'nın keşfinden sonra dünya ticaretinin muazzam gelişmesiyle, değerli madenlerin miktarlarının artmasıyla, gümüş ve altının değişim vasıtası haline gelmesiyle ve para dolaşımının şahıslara büyük servetlere sahip olmayı mümkün kılmasıyla ortaya çıktı. Gümüş ve altın bütün yeryüzünde servet olarak kabul edilmişti. Toprak sahibi sınıfının iktisadî gücü azaldı ve yeni bir sınıfın —sermayenin temsilcileri— gücü gelişti. Toplumun yeniden kuruluşu öyle bir yönde gelişti ki, bütün yurttaşlar eşit görünmeye başladılar; toplumun eski köle sahipleri ve köleler diye bölünmesi ortadan kalktı, kanunlar karşısında herkes, sahip olduğu sermayeye bakılmaksızın, eşit kabul edildi; özel mülk olarak, toprak sahibi olsun ya da emek gücünden başka bir şeye sahip olmayan fakir bir adam olsun —herkes, kanun önünde eşitti. Kanun herkesi eşit olarak korur; mülk sa-

hibi olanların mülklerini mülk sahibi olmayan, emek güçlerinden başka hiçbir şeyleri olmayan, gittikçe yoksullaşan, yıkılan ve proletaryaya dönüşen kitlelerin saldırılarından korur. Kapitalist toplum böyle bir toplumdur.

Konu üzerinde ayrıntılı olarak duramayacağım. Parti Programı'nı tartıştığımızda bu meseleye yeniden dönecek o zaman da kapitalist toplumun bir tanımlamasıyla karşılaşacaksınız. Bu toplum, hürriyet sloganıyla serfliğe karşı çıkmış, eski feodal sistemin karşısına dikilmişti. Ama bu hürriyet mülk sahiplerinin hürriyetinden başka birşey değildi. Feodalizm onsekizinci yüzyılın sonlarında ve ondokuzuncu yüzyılın başlarında —Rusyada diğer ülkelerden daha sonra, 1861'de— tasfiye edildiğinde, feodal devletin yerini, slogan olarak bütün halka hürriyet sloganını kullanan, bütün halkın isteklerini dile getirdiğini söyleyen ve bir sınıf devleti olduğunu inkâr eden kapitalist devlet almıştı. Bu noktada, bütün halkın hürriyeti için savaşan sosyalistler ile kapitalist devlet arasında bir mücadele — Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin kurulmasına yol açan ve bütün dünyada devam etmekte olan bir mücadele, ortaya çıkmıştır.

Dünya sermayesine karşı başlatılan mücadeleyi anlamak için, kapitalist devletin tabiatını anlamak için, kapitalist devletin feodal devlete karşı çıktığı zaman savaşa hürriyet sloganıyla atıldığını unutmamamız gerekir. Feodalizmin ortadan kaldırılması kapitalist devletin temsilcileri için hürriyet demekti ve amaçlarına hizmet ediyordu; çünkü kölelik yıkılıyor ve köylüler topraklara, tamamını ödeyerek ya da kısmen toprağın kirasını verip her türlü angaryadan kurtularak sahip olma imkânını elde ediyorlardı — ki bu, devleti hiç ilgilendirmiyordu: devlet, kökenine bakmadan mülkiyeti koruyordu, çünkü özel mülkiyet üzerine inşa edilmişti. Bütün modern ve uygar devletlerde köylüler özel mülk sahipleri haline geldiler. Toprak sahibi topraklarının bir kısmını köylülere bıraktığı zaman bile devlet özel mülkiyeti korumuş ve toprak sahiplerini tazminat ödeyerek ya da toprağı için para almasına izin vererek mükâfatlandırmıştır. Devlet, ilân edildiği gibi özel mülkiyeti korur ve ona her türlü destek ve imtiyazı sağlar. Devlet, her tüccarın, sanayicinin ve fabrikatörün mülkiyet haklarını tanımıştı. Özel mülkiyet üzerine, sermayenin gücü üzerine ve mülksüz işçilerin ve emekçi köylü kitlelerinin tam ba-

ğımlılığı üzerine kurulmuş olan bu toplum, insanları hürriyet esasına dayanarak yönettiğini ilân etmiştir. Feodalizmle mücadele ederken mülkiyet serbestisini ilân etmiş ve devletin, görünüşte sınıflı bir devlet olmaktan uzaklaşmasından özellikle gurur duymuştur.

Yine de devlet, yoksul köylüleri ve işçi sınıfını baskı altında tutması için kapitalistlere yardım eden bir makine olmaya devam etti. Ama görünüşte hürdü. Genel oy hakkını ilân etmiş ve savunucularıyla, vaizleriyle, aydınlarıyla ve düşünürleriyle bir sınıflı devlet olmadığını iddia etmiştir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri'nin devlete karşı mücadeleye giriştiği bugünlerde bile, kendilerinin demokratik bir halk devletini temsil ettiklerini söylemekte ve bizi hürriyet bozguncusu olmakla, bir grup insanın diğerlerini baskı altına almasını sağlayan, zora dayanan bir devlet kurmakla suçlamaktadırlar. Bu yüzden dünyada sosyalist devrimin başladığı bir dönemde, devrimin bazı ülkelere zafere ulaştığı bir sırada, dünya sermayesine karşı mücadelenin bir hayli keskinleştiği bir zamanda, bu devlet meselesi çok büyük bir önem taşımaktadır ve diyebiliriz ki, bütün çağdaş siyasî meselelerin ve bütün çağdaş siyasî tartışmaların odak nok-

tası ve en acil meselesi haline gelmiştir.

Rusya'daki, ya da daha uygar herhangi bir ülkedeki hangi partiyi ele alırsak alalım, hemen bütün siyasî tartışmaların, anlaşmazlıkların ve fikirlerin devlet kavramı etrafında toplandığını görürüz. Kapitalist bir ülkedeki, demokratik bir cumhuriyetteki — özellikle İsviçre ya da ABD gibi— en hür demokratik cumhuriyetlerdeki devlet, halkın iradesini ifade eder, halkın genel kararlarını dile getirir, millî iradeyi, vb. ifade eder mi yoksa devlet, o ülkelerdeki kapitalistlerin işçi sınıfı ve köylülük üzerindeki iktidarını sürdürülmesini sağlayan bir makine midir? Günümüzde dünyadaki bütün siyasî tartışmaların etrafında toplandığı temel mesele budur. Bolşevizm hakkında ne söylenektedirler? Burjuva basını Bolşevikleri aşağılamaktadır. Bolşeviklerin halk iktidarını yıktıkları adi suçlamasını tekrarlamayan tek bir burjuva gazetesi bulamazsınız. Eğer bizim Menşeviklerimiz ve Sosyalist Devrimcilerimiz tam bir saflık içinde (belki de saflık değildir, belki de saflık atasözünde olduğu gibi soygunculuktan da beterdir) Bolşeviklerin hürriyet ve halk idaresini yoketme suçlamasını ilk defa kendilerinin keşfedip icadettiklerini sanıyorlarsa, çok gülünç bir hata-

Sermaye bir kere ortaya çıktı mıydı, bütün toplumu hakimiyeti altına alır ve hiçbir demokratik cumhuriyet, hiçbir hak, onun tabiatını değiştiremez.

Feodalizm ile karşılaştırılınca genel oy hakkı ve demokratik cumhuriyet büyük bir gelişmedir: proletaryanın sermayeye karşı sistemli mücadelesini sürdürmesini sağlayan, sağlam ve disiplinli saflarını kurmasını sağlayan bugünkü birlik ve dayanışmasını elde etmesine yol açmıştır. Köleler bir yana, serf köylüler arasında bile buna benzer birşeye rastlanmamıştır. Köleler, bildiğimiz gibi, başkaldırmışlar, ayaklanmalar düzenlemişler, iç savaşlar başlatmışlar, ama hiçbir zaman mücadeleye önderlik edecek sınıf bilinçli bir çoğunluk ve partiler yaratamamış, hedeflerinin ne olduğunu tam olarak anlayamamış ve tarihin en devrimci anlarında bile, daima hakim sınıfların elinde bir piyon olmuşlardır. Burjuva cumhuriyeti, genel oy hakkı, parlamento — bütün bunlar, toplumun dünya gelişimi açısından bakacak olursak, büyük bir gelişmeyi temsil etmektedir. İnsanlık kapitalizme doğru yol almış ve şehir kültürü sayesinde, ezilen proletarya sınıfına kendi bilincine varma ve bütün dünyada milyonlarca işçiye, partilerde, kitlelerin mücadelesini bi-

linçli bir şekilde yürüten sosyalist partilerde, örgütlenerek dünya işçi sınıfı hareketini yaratma imkânını sadece kapitalizm sağlamıştır. Parlamentarizm olmasaydı, bir seçim sistemi olmasaydı, işçi sınıfının bu gelişmesi imkânsız olurdu. Bütün bunların en geniş halk kitlelerinin gözönünde bu kadar büyük önem taşımasının sebebi budur. Radikal bir değişikliğin bu kadar zor görünmesinin nedeni budur. Devletin hür olduğu ve görevinin herkesin çıkarlarını korumak olduğu yalanını sadece bilinçli ikiyüzlüler, bilim adamları ve rahipler savunmamakta, aynı zamanda eski ön yargıları içtenlikle tekrarlayan ve eski kapitalist toplumdan sosyalizme geçişteki değişikliği kavrayamayan büyük sayıdaki halk kitlesi de savunmaktadır. Sadece burjuvaziye doğrudan doğruya bağımlı kimseler değil, sadece sermayenin boyunduruğu altında yaşayanlar ve sermayenin rüşvet yedirdikleri değil (sermayenin hizmetinde çok sayıda bilim adamları, sanatçılar, rahipler vb. vardır), aynı zamanda burjuva özgürlüğü hakkındaki önyargıların etkisinden kurtulamayan insanlar bile bütün dünyada Bolşevizme karşı silâha sarılmaktadırlar, çünkü Sovyet Cumhuriyeti kurulduğunda bu burjuva yalanlarını bir kenara it-

Sermaye bir kere ortaya çıktı mıydı, bütün toplumu hakimiyeti altına alır ve hiçbir demokratik cumhuriyet, hiçbir hak, onun tabiatını değiştiremez.

Feodalizm ile karşılaştırılınca genel oy hakkı ve demokratik cumhuriyet büyük bir gelişmedir: proletaryanın sermayeye karşı sistemli mücadelesini sürdürmesini sağlayan, sağlam ve disiplinli saflarını kurmasını sağlayan bugünkü birlik ve dayanışmasını elde etmesine yol açmıştır. Köleler bir yana, serf köylüler arasında bile buna benzer birşeye rastlanmamıştır. Köleler, bildiğimiz gibi, başkaldırmışlar, ayaklanmalar düzenlemişler, iç savaşlar başlatmışlar, ama hiçbir zaman mücadeleye önderlik edecek sınıf bilinçli bir çoğunluk ve partiler yaratamamış, hedeflerinin ne olduğunu tam olarak anlayamamış ve tarihin en devrimci anlarında bile, daima hakim sınıfların elinde bir piyon olmuşlardır. Burjuva cumhuriyeti, genel oy hakkı, parlamento — bütün bunlar, toplumun dünya gelişimi açısından bakacak olursak, büyük bir gelişmeyi temsil etmektedir. İnsanlık kapitalizme doğru yol almış ve şehir kültürü sayesinde, ezilen proletarya sınıfına kendi bilincine varma ve bütün dünyada milyonlarca işçiye, partilerde, kitlelerin mücadelesini bi-

linçli bir şekilde yürüten sosyalist partilerde, örgütlenerek dünya işçi sınıfı hareketini yaratma imkânını sadece kapitalizm sağlamıştır. Parlamentarizm olmasaydı, bir seçim sistemi olmasaydı, işçi sınıfının bu gelişmesi imkânsız olurdu. Bütün bunların en geniş halk kitlelerinin gözönünde bu kadar büyük önem taşımasının sebebi budur. Radikal bir değişikliğin bu kadar zor görünmesinin nedeni budur. Devletin hür olduğu ve görevinin herkesin çıkarlarını korumak olduğu yalanını sadece bilinçli ikiyüzlüler, bilim adamları ve rahipler savunmamakta, aynı zamanda eski ön yargıları içtenlikle tekrarlayan ve eski kapitalist toplumdan sosyalizme geçişteki değişikliği kavrayamayan büyük sayıdaki halk kitlesi de savunmaktadır. Sadece burjuvaziye doğrudan doğruya bağımlı kimseler değil, sadece sermayenin boyunduruğu altında yaşayanlar ve sermayenin rüşvet yedirdikleri değil (sermayenin hizmetinde çok sayıda bilim adamları, sanatçılar, rahipler vb. vardır), aynı zamanda burjuva özgürlüğü hakkındaki önyargıların etkisinden kurtulamayan insanlar bile bütün dünyada Bolşevizme karşı silâha sarılmaktadırlar, çünkü Sovyet Cumhuriyeti kurulduğunda bu burjuva yalanlarını bir kenara it-

miş ve açıkça şunu ilân etmiştir: devletiniz hür olduğunu iddia ediyorsunuz, ama aslında, özel mülkiyet varolduğu sürece, devletiniz, demokratik bir cumhuriyet de olsa, kapitalistlerin işçileri baskı altına alabilmesini sağlayan bir makineden başka bir şey değildir ve devlet ne kadar hür olursa bu gerçek o kadar açığa çıkmaktadır. Bunun örnekleri Avrupa'da İsviçre, Amerika'da Birleşik Devletler'dir. Bu ülkeler demokratik bir cumhuriyet olmalarına, çok güzel allanıp pullanmalarına, emeğin demokrasisi ve bütün yurttaşların eşitliğinden sözetmelerine rağmen, sermaye hiçbir yerde bu ülkelerdeki kadar riyakâr ve merhametsiz bir şekilde hakimiyetini sürdürmez. Aslında İsviçre ve Amerika Birleşik Devletleri'nde sermaye hakimdir ve işçilerin durumlarındaki en küçük bir düzelme için giriştikleri her çaba, hemen bir iç savaşla karşılanmaktadır. Bu ülkelerde daha az asker vardır, daha ufak bir hazır ordu vardır —İsviçre'de bir milis kuvveti vardır ve her İsviçre'linin evinde bir tüfek bulunur; Amerika'da da son zamanlara kadar hazır bir ordu yoktu— bu yüzden, bir grev olduğu zaman burjuvazi silâhlanır, asker kiralar ve grevi bastırır; işçilerin hareketinin bu bastırılışı dünyanın hiçbir yerin-

de İsviçre ve ABD'deki kadar merhametsiz bir şekilde yapılmaz, sermayenin parlamento üzerindeki etkisi dünyanın hiç bir yerinde bu ülkelerdeki kadar güçlü bir şekilde kendini göstermez. Parlamento ve seçimler kuklalardan, oyuncak bebeklerden başka birşey değilken, sermayenin gücü herşeydir, borsa herşeydir... Ama işçilerin gözleri açılmakta ve özellikle en son başımızdan geçen kanlı olaylardan sonra Sovyet yönetimi fikri daha geniş alanlara yayılmaktadır. Kapitalistlerle amansız bir savaşın kaçınılmazlığı işçi sınıfının gözünde her geçen gün daha fazla açıklık kazanmaktadır.

Cumhuriyet nasıl bir kılığa bürünürse bürünsün, ne kadar demokratik olursa olsun, eğer bir burjuva cumhuriyeti ise, eğer orada toprak ve fabrikaların özel mülkiyeti hakimse, eğer sermaye bütün toplumu ücretli kölelik altında tutuyorsa, yani Parti'mizin Programı'nın ve Sovyet Anayasası'nın ilân ettiklerini yerine getirmiyorsa o zaman bu devlet, bir kısım insanın diğer insanlar tarafından baskı altında tutulmasını sağlayan bir makinedir. Biz bu makineyi sermayenin hakimiyetini yıkacak olan sınıfa vereceğiz. Devletin genel eşitlik olduğunu ileri süren bütün eski önyargıları reddedeceğiz, çünkü

bu bir aldatmacadır: sömürü olduğu sürece eşitlik olamaz. Toprak sahibi işçinin eşiti olamaz; aç tokun eşiti olamaz. Devlet denilen bu makineyi, insanların batıl bir saygıyla önünde eğildikleri ve bir halk idaresi olduğu yolundaki eski masallara inandıkları, proletaryanın bir burjuva yalanı olduğunu ilân ettiği, devlet adı verilen bu makineyi proletarya parçalayacaktır. Şu ana kadar kapitalistleri bu makineden mahrum ederek kendimiz ele geçirmiş durumdayız. Bu makineyi ya da balyozu bütün sömürüyü yerle bir etmek için kullanacağız. Ve dünyanın herhangi bir yerinde artık sömürme ihtimali olmayınca, toprak sahipleri ve fabrika sahipleri artık olmayınca, bazıları açken bazılarının geyirmesi gibi bir durum olmayınca, ancak bu ihtimaller artık var olmayınca, bu makineyi hurdaya çıkaracağız. O zaman devlet diye birşey olmayacak, sömürü diye birşey olmayacak. Komünist Parti'mizin görüşü budur. Bu konuya önümüzdeki konuşmalarda tekrar döneceğimizi, tekrar tekrar döneceğimizi umarım.

(İlk defa, 18 Ocak 1929'da
Pravda'da (No. 15) yayınlanmıştır.)

Tutanaklara göre yayınlanmıştır.

Birinci Baskı: Ekim 1970
İkinci Baskı : Ocak 1971
Üçüncü Baskı : Şubat 1972